

ХУАН БОШ

Хуан Бош (нар. 1909 р.) — домініканський письменник та політичний діяч, колишній президент Домініканської Республіки. Автор книг «Королівська дорога» (1933), «Маньоса» (1936) та ряду інших прозових творів про життя селян і наймитів, що працюють на цукрових плантаціях.

ЛУІС П'Є

Десь близько сьомої Луїса П'є почало лихоманити. Нога опухла й стала тверда, в паху кілька разів гостро кольнуло. Від головного болю й кволості він майже осліп, і, щоб роздивитися рану, Луїс П'є опустився на сухе листя цукрової тростини й чиркнув сірником. Забруднена рана на великому пальці правої ноги здавалась маленькою й незначною, якийсь дюйм завбільшки... Рубаючи вчора тростину в селищі Хосефіта, він ударився ногою об іржавий залізний шпичак.

Знявся вітер, і гаїтянин запалив другого сірника, щоб остаточно пересвідчитися, чи хвороба й справді від отієї ранки, чи може, то підступи таємничих ворожих сил. Він дивився запаленими очима, аж поки догорів сірник, але сумніви його так і не розвіялись. Тоді він спробував устати, та нога вже зробилася як дубова.

Плантацію огортали сутінки. Луїс П'є припав до прохолодної землі, знесилений жаром. Коли ж знову підвів голову й глянув на світ, йому здалося, що минуло багато часу. Кортіло ще трохи полежати, та його впекла несподівана думка:

— Ох... Мій малий Мішель чекає на мене...

Треба було вибратися на шлях, може, хтось їхатиме візком, а може, й сам добрий управитель, поспішаючи на суботню вечірку в село, допоможе дістатися на цукроварню. Найважче тільки зробити перший крок.

Луїс П'є потягся поповзом, часто припадаючи до землі. Й раптом підняв голову й затамував подих. Десь далеко позаду щось монотонно гуло, й це дуже нагадувало гуркіт автомобіля. Невже дорога аж там? Гаїтянин стривожився. Невже біль так ото запаморочив його, що він у темряві збився з дороги? А що коли до самого ранку так і не вповзе на шлях? Троє дітлахів чекатимуть біля вогнища, яке Мішель, найстаршенький, уже, певно, запалив, щоб батько, повернувшись з роботи, міг швидко зварити мамалигу або банани в солоній воді. Можливо, діти виглядатимуть його цілу ніч, поки сон урешті здолає їх і вкляде біля згаслого вогнища.

Луїс П'є не наважувався й говорити про таке, але його часом охоплював нестерпний страх, що діти голодуватимуть або що Мішель

який удався таким хворобливим хлопчиком, раптом помре, як і дружина. Луїс П'є привів їх із Гаїті аж сюди. Вони довго йшли схилами гір до домініканського кордону, потім тяглися розжареним асфальтом численних автострад...

— О, боже,— простогнав Луїс П'є, важко схиливши голову, відчувши нараз, як нога починає дрібно тремтіти, — малий Мішель чекає тебе цілу ніч.— Хотілось плакати, але він опанував себе, вирішивши будь-що вибратися на шлях.

Луїс П'є прийшов у ці краї зовсім недавно й найнявся на роботу спершу в селищі Кароліна, а згодом тут, у Хосефіті. Він і гадки не мав, що поблизу є ще одне селище — Ла Глорія й туди веде шлях, до якого півкілометра. Власник Ла Глорії дон Валентин Кінтеро саме їхав цією дорогою на цукровий завод, щоб випити вина й розважитись із поденницями, які працювали там у сафру за кілька песо в день. Дон Валентин був у доброму гуморі, його наперед тишила думка про веселу суботню ніч. Коли «форд» проїхав повз плантацію, дон Валентин запалив сигару й, поплескавши водія по спині, сказав:

— Ну й bestія ця Лусія, друже, зате жінка яка!

Дон Валентин кинув сірник у зарості тростини, й «форд» швидко довіз його до заводських воріт.

Тим часом Луїс П'є ледве здолав триста метрів. Повз уздовж вирубаного рядка, бо рядки завжди починалися з дороги. Й раптом він помітив заграву далекого вогню. Спершу гаїтянин нічого не второпав, пожеж на плантаціях він ще не бачив ніколи в житті. Аж ось тростина почала тріщати й величезне полум'я знялося до небес, освітивши все довкола рудим сяйвом. Луїс П'є став навколішки й од подиву заляк. Але вогонь наближався так швидко, що за секунду Луїс П'є усе зрозумів.

Ненажерливі язики полум'я нищили плантацію, здавалося, вогонь ось-ось відокремиться од землі й шугне до неба. Гаїтянин збагнув, що пожежа за кілька хвилин оточить його. Він спробував бігти, стрибаючи на одній нозі, та було вже запізно. Його охопив жах.

— Боже! Боже! — скиглив у нестямі Луїс.— Бо-оже-е-е!

Та голос теж урвавсь. Луїс шарпався й марно шукав рятунку, свідомість майже покинула його. Таємничі ворожі сили, що наслали на нього страшний біль, виявились надто могутніми. Луїс П'є тепер уже це добре знав, тому приготувався до найгіршого.

Він лежав на землі, виряченими від жаху очима дивлячись, як наближається вогонь. Зненацька йому почувся кінський тупіт, постріли й уривчасті людські голоси. Надія знову прокинулася в душі гаїтянина.

— Боже! Боже! — закричав він, мало не плачучи.— Врятуй мене від вогню!

Добрий бог усіх невдах повинен прийти йому на допомогу. Небезпека загострила відчуття: гаїтянин ще раз уважно прислухався й почав роззиратися, шукаючи очима рятівників, які витягнуть його з цього пекла. Він щодуху заволав:

— Рятуйте! Я — Луїс П'є! Поможіть мені, добрі домініканці!

Він почув, як хтось гукнув з того краю плантації:

— Сюди! Сюди! Ось він!

Забувши про хвору ногу й про все на світі, Луїс П'є підвівся й побіг, шкутильгаючи, поки спіткнувся і впав ниць. Над ним знову нависла загроза смерті, й він промурмотів:

— Великий боже, допоможи мені!

Й хвиля радості заповонила його: він уздрів незнайомого вершника, який крізь зарості тростини продавився в його бік.

— Ось він, сюди! — закричав вершник.

На поклик збіглося ще з десятеро чоловіків, хто теж верхи, хто так, майже всі озброєні кийками. Вони накинулися на Луїса П'є.

— Вбити його на місці! Або ні: хай цей чортів гаїтянин трохи підсмажиться! — залунало з усіх боків.

Луїс П'є, який майже не розумів їхньої мови, почав благати, стоячи навколішках:

— Поможіть мені, добрі домініканці, там мої голодні діти...

Чиясь ломака влучила йому просто в голову.

— Стривайте! — владно вигукнув хтось. — Бийте, скільки завгодно, тільки не вбивайте його. Хай спершу викаже спільників, адже Ла Глорія теж горить!

Владний голос належав донові Валентину Кінтеро, це він перебив гаїтянинові ніс ціпком. Інші теж заходилися бити, а Луїс П'є кричав і простягав руки до людей, і досі нічого не розуміючи. В кишені в нього знайшли коробочку й у ній кілька сірників.

— Ну, мерзотнику, тепер кажи: ти підпалив плантацію?!

Гаїтянин ствердно закивав головою:

— Так... так...

Він хотів пояснити, що двічі запалював сірника, аби оглянути свою рану, але знав лише кілька іспанських слів і тому замовк.

— Уставай, негіднику! — наказав якийсь солдат.

На превеликий свій подив гаїтянин відчув, що може звестися. Перший напад уже минув, а Луїс П'є про це не відав.

Двоє солдатів турнули його на дорогу. Вони били й підштовхували його, й він мусив іти, хоча біль у паху ставав часом нестерпним.

За годину вони були в селищі, де вже зібралася велика юрба. Луїс П'є йшов у подертій одежі з закривавленою головою, йшов шкутильгаючи й відчував, що сили ось-ось його залишать, він знепритомніє й упаде.

Процесія наближалась до жалюгідної хижі з пальмового листя. Біля дверей, осяяні зсередини вогнищем, стояли троє голих дітлахів.

Навіть у півтемряві люди побачили, як змінився Луїс П'є. Очі йому раптом зажевріли, колишньої приреченості мов і не було. Довкруги запала тиша, й почувся голос гаїтянина, сповнений глибокої ніжності й журби:

— Мішелю! Синку мій малий! Ти, бува, не захворів, синку мій?

Старшенький хлопчик, шестирічний Мішель, сказав крізь сльози:

— Ні!.. Ми всі здорові.

Луїс П'є, здивований, що зловорожі сили не зайняли дітей, не міг стримати радості.

— О боже! — вигукнув він і вдячно глянув на небо.

Потім він знову похнюпився, щоб люди не бачили його сліз, і попрямував далі кульгаючи.

Юрба на мить завагалась: іти за гаїтянином чи подивитися на його дітей? Та гаїтянин цікавив більше, й усі посунули далі. Лише якась дівчинка, така сама чорношкіра, як і Мішель, спинилася біля хижі. Вона хотіла щось сказати хлопчині, але тільки кусала губи й урешті теж побігла за іншими, що вже звертали за ріг. Луїс П'є озирнувся— ще раз побачити своїх дітей, та це роздратувало конвоїра:

— Йди, йди, ти вже своє відбалакав! — гаркнув він.

Дівчинка наздогнала юрбу, коли солдат замахнувся на гаїтянина кулаком. Вона заплащила очі, але удару не було — солдат лише замахнувся. В нього й так боліла рука, бо він цілу дорогу стусав гаїтянина. Та й скільки б він його не бив, той уже б нічого не зміг зяти.

Луїс П'є йшов, нічого не усвідомлюючи, мов хмільний, і все дивився й дивився на небо, навіть чомусь усміхався.

*З іспанської переклав
Сергій БОРЩЕВСЬКИЙ*

Леопольдо Мендес. Жорстокість поміщиків. (Гравюра).